

Jubileusz 70-lecia Oddziału PZITB w Gdańsku oraz 85-lecia Związku Zawodowego Inżynierów Lądowych i Wodnych

Historia Oddziału PZITB

31 stycznia 2019 roku odbyła się uroczystość związana z dwoma jubileuszami: **70-lecia Oddziału PZITB w Gdańsku** oraz **85-lecia Związku Zawodowego Inżynierów Lądowych i Wodnych w Gdyni** (rys. 1). Historia naszego stowarzyszenia na Pomorzu zaczęła się przed wojną w rozwijającej się niezwykle dynamicznie Gdyni. W 1926 r. nadano tej miejscowości prawa miejskie, a już w roku 1934 port w Gdyni był największym, pod względem przeładunku, portem nad Bałtykiem i najnowocześniejszym w Europie. Zarówno rozwój samej Gdyni, jak i ogromne tempo budowy portu skupiły na polskim wybrzeżu wielu znamienitych inżynierów budowlanych, którzy w roku 1933, rok przed powstaniem w Warszawie Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych (PZIB), założyli Związek Zawodowy Inżynierów Lądowych i Wodnych (ZZILW). Potrzebna była płaszczyzna wspólnego działania i reprezentowania potrzeb środowiska, a takiej organizacji dotychczas w Polsce nie było. Angielscy inżynierowie założyli słynne Institution of Civil Engineers (<https://www.ice.org.uk>) już 115 lat wcześniej! Założycielami ZZILW byli inżynierowie: *Marian Bukowski*, *Józef Czyż*, *Zygmunt Adamski* i *Stanisław Zaorski*. W roku 2018 minęło 85 lat od utworzenia pierwszej polskiej organizacji zrzeszającej inżynierów budownictwa w Polsce. ZZILW oprócz działalności merytorycznej podjął inicjatywę budowy własnego „Dому Inżyniera”, którego realizację rozpoczęto w Gdyni wiosną 1937 r. (przy ul. Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego 13, dawniej Lipowej) [3].

PZIB powstał w roku 1934, a dwa lata później – Morski Oddział PZIB w Gdyni. Należy podkreślić, że w obydwu

Rys. 1. Przedstawiciele Koła Młodych na spotkaniu jubileuszowym Oddziału (fot. *Ariel Jabłoński*)

organizacjach, tj. ZZILW oraz w MO PZIB, działali Ci sami inżynierowie! Można powiedzieć, że obydwie organizacje były ze sobą ściśle zintegrowane. W roku 1938 utworzono nawet wspólny zarząd w składzie: *Józef Czyż* – prezes, *Stanisław Hückel* – zastępca prezesa, *Roman Wieloch* – sekretarz, *Lech Drecki* – skarbnik oraz *Stanisław Małasiewicz*, *Bolesław Waniorek* i *Stefan Zielairek* – członkowie.

Oddziałowi PZIB w Gdyni powierzono zorganizowanie we wrześniu 1938 r. III Zjazdu Naukowego pod hasłem „Wpływ czynników zewnętrznych na użytkowanie i trwałość budowli”. W Zjeździe tym (11–12.09.1938 r.) wzięło udział około 500 osób z całej Polski (na 729 członków PZIB). Na Zjeździe wygłoszono 40 referatów. Większość z tych referatów została opublikowana w trzech pierwszych zeszytach „Inżynierii i Budownictwa”, wydawanych przez PZIB od lipca 1938 r. [3].

Na Zjeździe w Gdyni zajmowano się również problemem edukacji technicznej. Wobec dotkliwego braku wykwalifikowanych robotników budowlanych, z inicjatywą Morskiego Oddziału PZIB powzięto uchwałę dotyczącą zwrócenia się do Funduszu Pracy w sprawie konieczności fachowego dokształcenia bezrobotnych. Bezpośrednio po Zjeździe, w październiku 1938 r., została otwarta w Gdyni Wieczorowa Szkoła Dokształcająca dla majstrów i absolwentów Zasadniczej Szkoły Budowlanej. Inicjatorką tego przedsięwzięcia była znana pedagog i działaczka PPS mgr *Wanda Uziembło*, a współpracowali z nią działacze PZIB: inż. *Roman Wieloch* i inż. arch. *Michał Bojakowski* [3].

III Zjazd Naukowy w Gdyni był połączony z IV Nadzwyczajnym Zjazdem Delegatów PZIB (11.09.1938 r.), na którym m.in. uchwalono poprawki do statutu. Statut ten został zatwierdzony 16 marca 1939 roku przez Komisarza Rządu na m.st. Warszawę [5]. Z kolei na V Zjeździe Delegatów PZIB, który odbył się w Warszawie 3 maja 1939 r., na podstawie uchwały Walnego Zebrania obu Związków w Gdyni (ZZILW i OM PZITB), inż. inż. *Józef Czyż* i *Zygmunt Horyd* wystąpili z wnioskiem o połączenie obu związków oraz o przekazanie całego majątku ZZILW na rzecz PZIB, łącznie z „Domem Inżyniera” w budowie [3]. Wniosek przyjęto, ale wybuch wojny przerwał działalność stowarzyszeniową, uniemożliwiając prawne usankcjonowanie powyższych uchwał. W czasie okupacji niemieckiej i działań wojennych wielu inżynierów zginęło. Inżynier *Stefan Strokowski*, ostatni prezes PO PZIB, został rozstrzelany wraz z całą rodziną w Warszawie, a inż. *Mariana Bukowskiego* rozstrzelano w Piaśnicy. Po wojnie spośród 55 członków przedwojennego Związku w Gdyni tylko 20 powróciło na wybrzeże gdańskie. 29 grudnia 1945 roku na pierwszym zebraniu organizacyjnym postanowiono

reaktywować stowarzyszenie pod nazwą Polski Związek Inżynierów Budowlanych, Oddział w Gdańsku. Przewodniczącym został wybrany prof. dr inż. *Bronisław Bukowski*, jego zastępcą inż. *Witold Makulski*, sekretarzem inż. *Roman Wieloch*, skarbnikiem inż. *Stanisław Małasiewicz*, a członkiem Zarządu *Jerzy Pospiszył*. Oddział w Gdańsku był drugim, po Oddziale Śląsko-Dąbrowskim (powstał 25.10.1945 r.), utworzonym po wojnie Oddziałem PZIB [3].

Należy w tym miejscu poświecić parę słów losom inwestycji ZZILW w postaci Domu Inżyniera. Pisze o nim w „Kurierze Gdyńskim” [1] *Arkadiusz Brzęczek*, pasjonat gdyńskiej historii i znany przewodnik po Gdyni [7]. *Do wojny postawiono narożny, trzykondygnacyjny, podpiwniczony budynek w kształcie litery L. Był on w stanie surowym, bez wykończenia, stolarki i bez tynku [...]. Podczas wojny budynek stał niedokończony przy Mackensen Strasse 13, a później trwał przy ul. I Armii Wojska Polskiego 13. [...] W dniu 1.10.1947 roku Związek Zawodowy Inżynierów Lądowych i Morskich przekazał swój majątek, wraz z niedokończoną budową Domu Inżyniera Polskiemu Związkowi Inżynierów Budowlanych w Warszawie, który potem stał się Polskim Związkiem Inżynierów i Techników Budownictwa. W dniu 11.1.1952 r. wydano zezwolenie „na odbudowę istniejącej części w stanie surowym oraz odbudowę pozostałej części zniszczonej przez działania wojenne [...] oraz oddaje budynek do zastępczej naprawy”. Związek „przedsięwziął kroki w celu przepisania na siebie w księdze wieczystej tytułu własności tej nieruchomości”. Odbudowa i rozbudowa budynku została ukończona w 1953 r., a gospodarzem tego budynku zostało Gdyńskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Miejskiego. Obecnie budynek jest w rękach jednego, prywatnego właściciela, a po ostatnim remoncie wygląda imponująco (rys. 2). Jest to kolejny przykład wspaniałej gdyńskiej przedwojennej architektury.*

Rys. 2. Współczesny widok Domu Inżyniera w Gdyni (fot. *Miron Galewski*)

Kolejny **Jubileusz 70-lecia Oddziału PZITB w Gdańsku** odnosi się do daty 9 czerwca 1948 r., kiedy to odbyło się pierwsze zebranie wyborcze władz oddziału PZITB po połączeniu istniejącego od 1945 r. Oddziału PZIB oraz działającego jednocześnie w strukturach Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Budownictwa (SITB). Przewodniczącym Oddziału został prof. *Władysław Bogucki*. Nazwiska kolejnych przewodniczących Oddziału PZITB w Gdańsku zestawiono w tablicy.

Przewodniczący Oddziału PZITB w Gdańsku

1948 – 1949	<i>Władysław Bogucki</i>
1950 – 1951	<i>Wojciech Kielczewski</i>
1951 – 1955	<i>Władysław Jacewicz</i>
1955 – 1957	<i>Zygmunt Koralewski</i>
1958 – 1969	<i>Konrad Murzyński</i>
1970 – 1980	<i>Roman Kazimierzczak</i>
1981 – 1997	<i>Zbigniew Łosicki</i>
1998 – 2012	<i>Ryszard Trykosko</i>
2012 – 2014	<i>Zbigniew Drewnowski</i>
od 2014 ...	<i>Elżbieta Urbańska-Galewska</i>

Historia odbudowy Bramy Świętojańskiej

W 1945 r. Gdańsk był zniszczony w 60 procentach, w tym Śródmieście miasta – w 90 procentach. Starówka była spalona doszczętnie na obszarze 50 ha. Oddział PZITB borykał się z problemami lokalowymi, zmieniając wielokrotnie swoją siedzibę. W końcu, z inicjatywy kol. *Zbigniewa Łosickiego*, przystąpiono do realizacji pomysłu odbudowania z ruin XV-wiecznej Bramy Świętojańskiej (rys. 3 i 4) na siedzibę Gdańskiego Międzyzakładowego Klubu Techniki i Racjonalizacji Budownictwa (GMKTiRB) oraz Oddziału PZITB w Gdańsku.

Rys. 3. Widok Żurawia i Bramy Świętojańskiej na grafice przedstawiającej średniowieczny Gdańsk (materiały archiwalne Oddziału PZITB w Gdańsku)

Rys. 4. Widok ruin Bramy Świętojańskiej w 1974 roku (materiały archiwalne Oddziału PZITB w Gdańsku)

W 1974 r. uzyskano przydział obiektu, przygotowano dokumentację prawną i techniczną oraz uzyskano przyznanie wykonania robót przez Gdańskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego i PKZ Gdańsk.

Do odbudowy Bramy Świętojańskiej przyczynili się, poza członkami Zarządu PZITB i Zarządu GMK TiRB, członkowie PZITB i GMK TiRB, w tym koledzy: *Tadeusz Duszyński, Jerzy Jamroz, Roman Kazimierczak, Artur Klemensowski, Janusz Kuchta, Alfons Laska, Zbigniew Łosicki, Edmund Majewski, Jan Matusewicz, Tadeusz Mieszkowski, Leszek Onychir, Eustachiusz Ostrowski, Henryk Płociński, Henryk Polczyński, Michał Szechatow, Franciszek Wojas* i wielu innych.

Odbudowa Bramy Świętojańskiej nie byłaby możliwa bez autentycznego poparcia Regionalnej Koordynacji Przemysłu Budowlanego woj. gdańskiego oraz władz miasta. Wiele osobistego zaangażowania okazali *Mieczysław Augustyniak, Czesława Betlejewska, Romuald Chomicz, Zbigniew Czernichowski, Feliks Ślusarski, Mieczysław Wójcik*. Projekt odbudowy Bramy Świętojańskiej w wystroju XV-wiecznym, zgodnym z ikonografią, wykonało BPBBO „Miastoprojekt – Gdańsk”, a funkcja obiektu została dostosowana do potrzeb Oddziału PZITB w Gdańsku oraz jego jednostki organizacyjnej, tj. Gdańskiego Międzyzakładowego Klubu Techniki i Racjonalizacji Budownictwa. Projekt wnętrz zabytkowego obiektu, zgodnie z wymaganiami wojewódzkiego i miejskiego konserwatora zabytków, wykonał prof. *Lech Kadłubowski* z Pracowni Sztuk Plastycznych.

Generalnym wykonawcą odbudowy były Pracownie Konserwacji Zabytków w Gdańsku, z ramienia których budową opiekowali się *Ryszard Androchowicz, Zdzisław Babicki* i *Marek Wójcik*. W odbudowie uczestniczyły zjednoczenia oraz przedsiębiorstwa budowlane [4]:

- Gdańskie Zjednoczenie Budownictwa,
- Zjednoczenie Budownictwa Przemysłowego „Północ”,
- Zjednoczenie Budownictwa Rolniczego w Gdańsku,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego (inwestor zastępczy),
- Przedsiębiorstwo Morskiego Budownictwa Hydrotechnicznego „Energopol-4”,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych „Mostostal”,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu „Energoblok-Wybrzeże”,
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego w Starogardzie Gdańskim,
- Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich Budownictwa Przemysłowego w Gdańsku,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Instalacji Elektrycznych,
- Gdańskie Przedsiębiorstwo Robót Montażowych i Elewacyjnych,
- kursanci z Ośrodka Szkolenia Zawodowego GZB.

Nad jakością robót związanych z odbudową i wystrojem wnętrz czuwali inspektorzy nadzoru, koledzy *Franciszek Wojas* i *Michał Szechatow*.

W 1978 r. zakończono odbudowę Bramy Świętojańskiej, a 31 grudnia obiekt został przekazany do użytku (rys. 5). Uroczyste otwarcie Bramy Świętojańskiej nastąpiło 9 maja 1979 r. Z tej okazji został wybity medal pamiątkowy (rys. 6), wręczony wszystkim, którzy przyczynili się do odbudowy Bramy Świętojańskiej.

Głównym użytkownikiem Bramy Świętojańskiej został Gdański Międzyzakładowy Klub Techniki i Racjonalizacji Budownictwa, który – z uwagi na realizowane zadania – wymagał odpowiednich warunków lokalowych. GMK TiRB pod kierunkiem kol. *Leszka Onychira* koordynował działalność w zakresie wynalazczości pracowniczej około

Rys. 5. Widok odbudowanej Bramy Świętojańskiej (materiały archiwalne Oddziału PZITB w Gdańsku)

Rys. 6. Medal pamiątkowy z okazji odbudowy XV-wiecznej Bramy Świętojańskiej (fot. *Miron Galewski*)

50 jednostek przemysłu budowlanego. Począwszy od 1965 r., Klub prowadził ośrodek informacji patentowej, wykorzystywany przez przedsiębiorstwa do rozeznania aktualnego stanu techniki w budownictwie. Ponadto Klub w sposób ciągły prowadził działalność szkoleniowo-instruktażową, informacyjną, organizował konkursy, wystawy i giełdy projektów wynalazczych.

W odbudowanej Bramie Świętojańskiej miał swoją siedzibę również Zespół Rzeczoznawców Budowlanych. Zespół ten, liczący ponad 100 rzeczoznawców, opracowywał około 200 ekspertyz rocznie, a także prowadził doradztwo i rzeczoznawstwo techniczne oraz udzielał wielu konsultacji. Bramę Świętojańską użytkowały także jednostki gospodarki uspołecznionej działające pod nadzorem naukowo-technicznym Oddziału PZITB w Gdańsku:

- Gdańskie Centrum Usług Techniczno-Organizacyjnych Budownictwa GCUTOB-SP,
- Centrum Techniki Budownictwa CET-BUD sp. z o.o. (jgu).

O działalności Oddziału

O bardzo obszernym zakresie działalności Oddziału PZITB w Gdańsku można przeczytać w kolejnych wydawnictwach jubileuszowych PZITB [5, 6], więc w niniejszym artykule zostaną przypominane tylko te najważniejsze, z punktu widzenia autorki.

Nieprzerwanie od początku lat pięćdziesiątych do dnia dzisiejszego w Oddziale są prowadzone szkolenia przygotowujące do egzaminu na uprawnienia budowlane. Początkowo działalność tę realizowała Komisja Szkoleniowa przy Zarządzie Oddziału, od 1990 r. – funkcjonujące w Oddziale Gdańskie Centrum Usług Techniczno-Organizacyjnych

Budownictwa, a po jego likwidacji – sam Oddział. Można powiedzieć, że skutecznie i wytrwale jest kontynuowana idea przyświecająca założycielom stowarzyszenia, a dotycząca kształcenia i doskonalenia zawodowego.

Na szczególną uwagę zasługuje udział naszego Oddziału w przemianach społeczno-gospodarczych zapoczątkowanych powstaniem NSZZ „Solidarność”. Na początku września 1980 r. Oddział nawiązał robocze kontakty z Międzyzakładowym Komitetem Założycielskim Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych „Solidarność”, z Zespołem Branży „Budownictwo”, reprezentującym większość załóg budowlanych w kraju. W wyniku rozmów 27 października 1980 r. obie strony podpisały „Porozumienie” dotyczące wspólnego stanowiska w sprawach inwestycyjnych i budownictwa. W ramach działalności merytorycznej „Porozumienia”, Prezydium Zarządu Oddziału i powołane przez niego Zespoły Problemowe odbyły szereg spotkań z KKKB NSZZ „Solidarność”. Efektem tych spotkań był m.in. „Program perspektywicznego wykorzystania fabryk domów w Polsce”. Program ten został opracowany przez zespół autorski pod kierownictwem kol. *Artura Klemensowskiego*.

Z kolei Komisja Projektowania pod przewodnictwem kol. *Jerzego Jamroza* w błyskawicznym tempie opracowała uwagi dotyczące usprawnienia biur projektów i ich systemów ekonomicznych. Opracowanie to, po sierpniowych

protestach klasy robotniczej, zostało wykorzystane podczas rozmów NSZZ „Solidarność” z Ministerstwem Budownictwa przy spisywaniu tzw. Porozumienia Gdańskiego.

W latach 1996–1998 Gdański Oddział PZITB prowadził działania na rzecz powołania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa, a następnie został współorganizatorem Pomorskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa, utworzonej w 2002 r.

PIŚMIENNICTWO I WYKORZYSTANE MATERIAŁY

- [1] *Brzęczek A.*: Dom Inżyniera przy ul. Lipowej. „Kurier Gdyński” z 19.02.2019.
- [2] *Frączek E., Urbańska-Galewska E.*: Oddział PZITB w Gdańsku. „Przegląd Budowlany”, nr 11/2018.
- [3] *Pyrak S., Włodarczyk W.*: Rozmowa z doc. dr. inż. *Zbigniewem Łosicim*, przewodniczącym Oddziału PZITB w Gdańsku. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 12/1988.
- [4] PZITB Oddział w Gdańsku: 10-lecie odbudowy XV wiecznej Bramy Świętojańskiej 1978–1988. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 12/1988.
- [5] Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa 1934-2009. Praca zbiorowa pod redakcją *Stefana Pyraka*. Zarząd Główny PZITB, Warszawa 2009.
- [6] 80 lat Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, kontynuatora Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych 1934-2014. Praca zbiorowa pod redakcją *Stefana Pyraka*. Zarząd Główny PZITB, Warszawa 2014.
- [7] <https://www.gdynia2026.pl/>
- [8] Własne materiały archiwalne Oddziału PZITB w Gdańsku.